

SANAT

Milliyet

6 TL OCAK 2011

Lale Müldür'den
gürültü koparacak şiirler

Zarafetin şövalyesi
Keira Knightley

Küratörle sanatçının
gerilimli ilişkisi

"Çoluk Çocuk" haliyle

Patti Smith

Cemal Reşit Rey'den rakı mezesi olur mu?

Afili filinta **Bryan Ferry**

"Anna Karenina" Antalya'da, "Otello" İzmir'de

Türk fotoğrafının hızlı yükselişi

Sizin **polisiyeniz** hangisi?

Masalsı bir aşk şarkısı Söz ve müzik:

Patti Smith

YASEMİN BAY

yasemin.bay@milliyet.com.tr

Patti Smith'in Robert Mapplethorpe ile aşkını ve ilk gençliğini anlattığı, National Book Awards ödüllü kitabı "Çoluk Çocuk" Türkçede yayımlandı. Rock ile şiirin devrim kabul edilen buluşmasını gerçekleştirmekle kalmayıp edebiyattan fotoğrafa, tiyatrodan performansa kadar sanatın her alanıyla ilgilenen Smith'in sanatseverlere söyleyecek çok sözü var.

Dört dörtlük çılgın sanatçı

Bugün 65 yaşında olan Patti Smith hem müzisyen hem şair hem de görsel sanatçı. İlk albümü "Horses" tüm zamanların en önemli 100 albümü arasında gösteriliyor. Bugüne kadar aralarında "Radio Ethiopia", "Wave", "Dream of Life", "Gung Ho" nun da bulunduğu 12 albüme imza attı. "Witt", "Babel", "Woolgathering", "The Coral Sea" ve "Auguries of Innocence" adlı kitaplarını yayımladı. Bir dönem albüm yapmayan sanatçıyı R.E.M'in solisti Michael Stripe ve Allen Ginsberg yeniden müziğe yönlendirdi. Sanatçı 1995 Aralık'ını Bob Dylan ile turnede geçirdi. 2005'te Fransız Kültür Bakanlığı Smith'i Fransa'nın bir sanatçıya verebileceği on yüksek onur olan *Commandeur des Arts et des Lettres* nişanı ile ödüllendirdi. Öte yandan Smith 2007'de ise Rock and Roll Hall of Fame'e girdi.

"Dünyanın kara ormanına dalar Hansel ile Gretel gibiydik. Asla hayal bile edemeyeceğimiz cazibelerin, cadıların ve iblislerin yanı sıra ancak bir kısmını hayal ettiğimiz ihtişamlarla karşılaştık. Bu iki genç adına hiç kimse ne konuşabilir, ne de birlikte geçirdikleri günler ve geceler hakkında doğruyu söyleyebilir. Bunu sadece Robert ile ben anlatabiliriz. Onun değişimiyle, bu bizim hikâyemiz. Ve o gittiği için, bunu size anlatma görevini bana bıraktı."

Patti Smith - "Çoluk Çocuk"

BÜYÜK Tipi sırasında, 1946'da, Chicago'nun Kuzey Yakası'nda bir kız çocuğu doğdu. Hem herkesten farklı, hem herkes kadar aynıydı. Kardeşlerinin komutanı, mahallenin çocuklarının önderiydi. Kutsal Kitap'tan ayetler öğreniyor, ama çocuksu dualarıyla yetinmiyor, yeni dualar yazıyordu. Kitaplar ve müziği tüm dünyası; Arthur Rimbaud'yla avunuyordu. Hayal gücünün peşinden koşuyordu. Peter Pan klanından sayıyordu kendisini. Ama maalesef büyüdü...

1966 yazının sonuna doğru hamile kaldı Patti. Üniversiteden atıldı, bebeğini evlatlık verdi. 1967 yılının ilkbaharında Philadelphia'da bir fabrikada asgari ücretle geçici bir işte çalışmaya başladı. Oysa sanatçı olmak için yanıp tutuşuyordu; sanatçı ol-

mak için gerekenlere sahip olduğuna dair bir kanıt olmadığını düşünse de... Bavulunu topladı ve 20 yaşında New York otobüsüne bindi. Beş parasız...

Günlerce, haftalarca sokaklarda yaşadı. Sonunda Brentano Kitabevi'nin bir şubesinde işe başladı. Dükkanda yatıp kalkıyordu bazen, üç kuruşuyla karnını zor doyuruyordu. İran kolyesi vardı dükkanda Patti'nin gözlerinin ışdamasına neden olan. Bir gün bir genç girdi dükkana ve şans bu ya Patti'nin gözdesi o İran kolyesini satın aldı. Patti nasıl olduysa "Sakin benden başka bir kıza verme onu" deyiverdi utanarak. Genç adam "Vermem" dedi gülümseyerek. Gerçekten de başka bir kıza vermedi o kolyeyi; sözünü tuttu, Robert o İran kolyesini Patti'ye hediye etti...

Henüz çocuktular aslında

Robert ve Patti henüz çocuktular tanıştıklarında. Bir zaman sonra biri müziğin ve şiirin ustası Patti Smith diğeri ise kışkırtıcı fotoğraflarıyla ünlü fotoğraf sanatçısı Robert Mapplethorpe olacaktı. Ve eminim o gün olmasa bile bir gün mutlaka tanışacaklardı, kaderlerinde yazılıydı bu. Mutlaka...

Tesadüfler onların birlikte olmaları gerektiğinin bir kanıtı adeta. Patti Smith, bebeğinin doğumunun ardından Philadelphia'daki Sanat Müzesi yakınındaki Jan Dark heykelini görmeye gitti. Hayatıyla ilgili doğ-

Patti Smith, 1987. Copyright: Robert Mapplethorpe Foundation'ın izniyle kullanılmıştır.

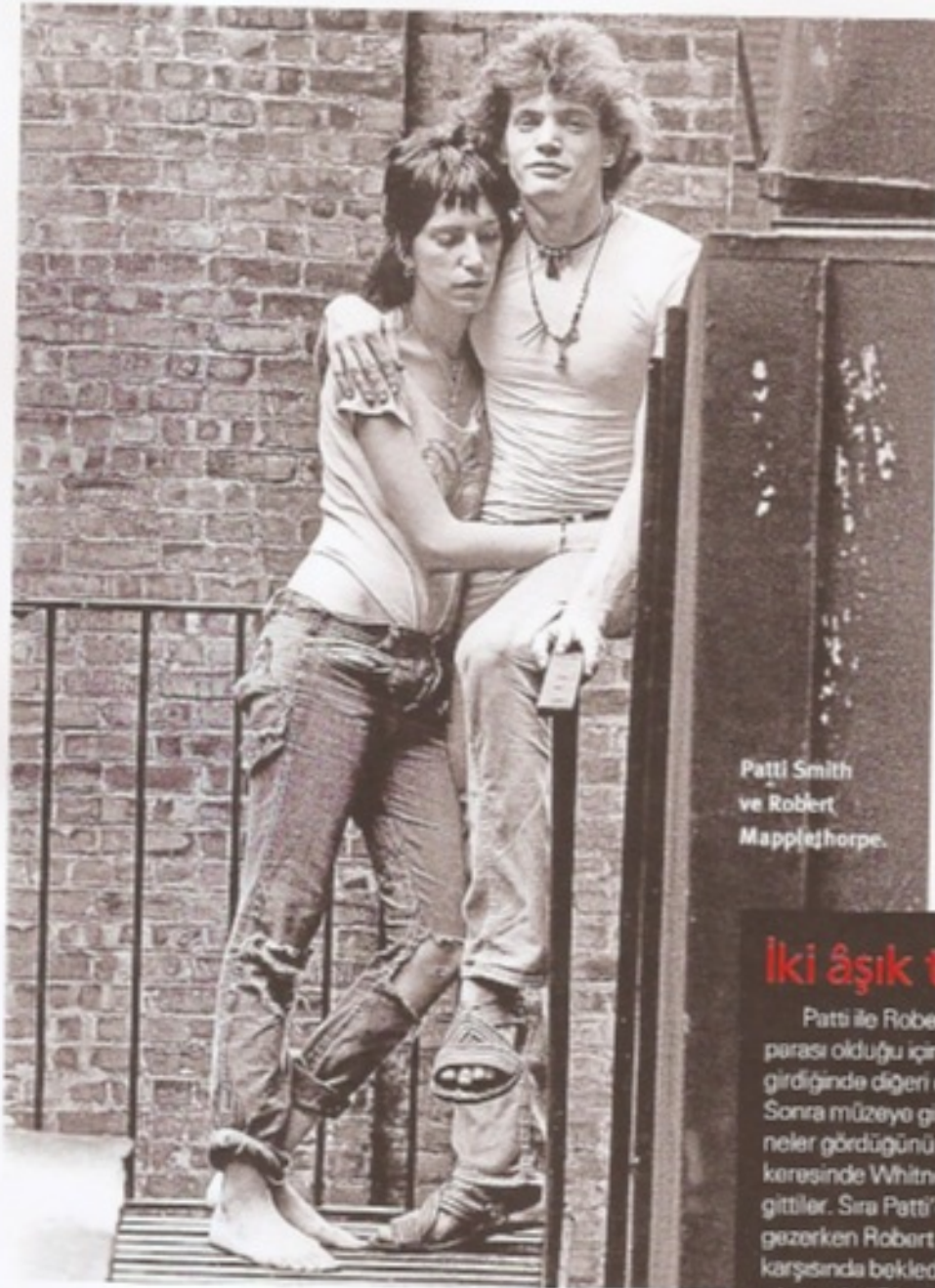
nu şeyler yapacağına dair söz verdi kendisine; o heykelin önünde. Robert ona, tanıştıkları ilk gün bir çizim hediye etti: "Çizimle ilgili beni sarsan bir diğer şey de üzerindeki tarihti. Jan Dark günü. O heykelin önünde durup, kendime çeki düzen verdiğime söz verdiğim gün. Bunu ona anlattım; o da bana bu çizimi aynı gün, kendim sanata adamaya karar verişimin bir simgesi olarak yaptığını söyledi. Hiç tereddüt etmeden resmi bana verdi ve o an, bu kü-

çük zaman diliminde anladım ki, her ikimiz de yalnızlığımızı geride bırakmış ve yerine güven duygusunu koymuştuk."

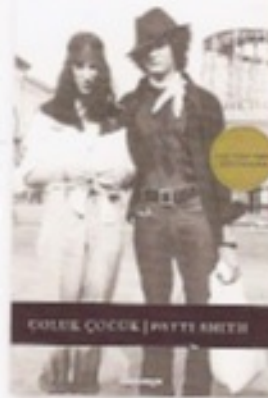
Patti Smith "Çoluk Çocuk" adlı kitabında bu masalsi aşkı, Robert Mapplethorpe ile yaşadıklarını anlatırken diğer yandan şiir, sanat, rock'n roll ile örülü dünyasının kapılarını aralıyor. O kadar içten anlatıyor ki Robert'a duyduğu aşkı; o kadar sade ve bir o kadar ihtişanlı... Nefesiniz kesiliyor okurken, gözlemlerinizi doluyor. "Hayır" diyorsunuz "Ancak

masalarda karşımıza çıkar böyle bir aşk". Ama, gerçek işte! Kutsal bir kitap sanki ellerimde tuttuğum, her sayfayı çevirdiğimde bu imkânsız aşkın izini sürüyorum.

Patti de Robert da sanatçı olmak için aklınıza gelebilecek her türlü yoksulluğa, yoksunluğa göğüs geriyorlar. Yan yana durmaları her daim onları güçlü kılıyor anlaşılabilir. Patti şiirle ve edebiyatla dolu bir dünyanın keyfini yaşıyor; Robert ise daha o günlerde bile son derece kışkırtıcı işler ger-

Patti Smith
ve Robert
Mapplethorpe.

"Çocuk Çocuk"
Patti Smith
Çeviren: Yiğit
Değer Bengi
Domingo
Yayınevi
Fiyatı: 18 TL

kağı'ndaydı. Robert burayı güzel bir eve dönüştüreceğinin sözünü vermişti ve yine sözünü tuttu. Fazla peralan yoktu ama mutluydular. Yeni zamanlı işlerde çalışıyorlardı.

"Bir erkekle birlikte olacağım"

Sonlarının ne olacağını bilmeden çalışmak Patti'yi rahatsız etmiyordu. Robert'sa utangaç ve sessiz görünmesine rağmen aslında çok hırslıydı. Duchamp ve Warhol'u kendine örnek alıyordu. Yüksek sanat ve yüksek sosyeteye çok özeniyordu.

"Çizimlerimiz vardı, bir de birbirimize sahiptik" diyor Patti o günleri anarken: "Birlikte resim yaptığımız zaman paylaştığımız mutluluğu bir başkasının anlaması çok zor-

du. Saatlerce kendimizi kaybedebiliyorduk. Robert'in uzun süre konsantrasyonunu koruyabiliyor oluşundan etkileniyordum; yan yana çalışırken onu örnek alırdım."

Fakat şu sanatla, aşkla çevrili dünyanın kabukları ilk kez 1968 yılında kırılma sinyallerini verdi. Her ikisi için de fiziksel uyanış dönemi idi. Robert'in çelişkili davranışları... Patti o zamanlar bu davranış-

ların arkasında Robert'in cinsellikle ilgili çelişkilerin yattığını anlayamamıştı. Hall Sokağı'ndaki evi terk etti Patti. Robert karanlık bir hüznle boğuldu. San Francisco'ya gitmeye karar verdi. Gidişinden önce Patti'ye son bir kez daha çağında bulundu: "Robert çökmüştü, ancak bizi boğan sessizliğini hâlâ açıklayamıyordu. Eğer gelmezsen bir erkekle birlikte olacağım, eşcinsel olacağım dedi tehdit edercesine. Tek kelime etmeden bana bir zarf uzattı 'Kapıları açıyorum, kapıları kapatıyorum' diye yazmıştı. (...) Ro-

İki âşık tek bilet

Patti ile Robert'in sadece tek bilet parası olduğu için biri müzeye girdiğinde diğeri dışarı bekliyordu. Sonra müzeye giren diğere içeride neler gördüğünü anlatıyordu. Bir keresinde Whitney Müzesi'ne gittiler. Sıra Patti'deydi. Patti müzeyi gezerken Robert onu sokağın karşısında bekledi. Patti dışarı çıktığında "Bir gün içeri birlikte gireceğiz ve sergi de bize ait olacak" dedi Robert. Yıllar sonra yine Whitney Müzesi'ndeydi Patti. Robert'in cenaze töreni için...

çaklaştırıyor, anlamamamın, keşfedilememenin sıkıntısıyla boğuşurken...

Diego'nun Fridası gibi

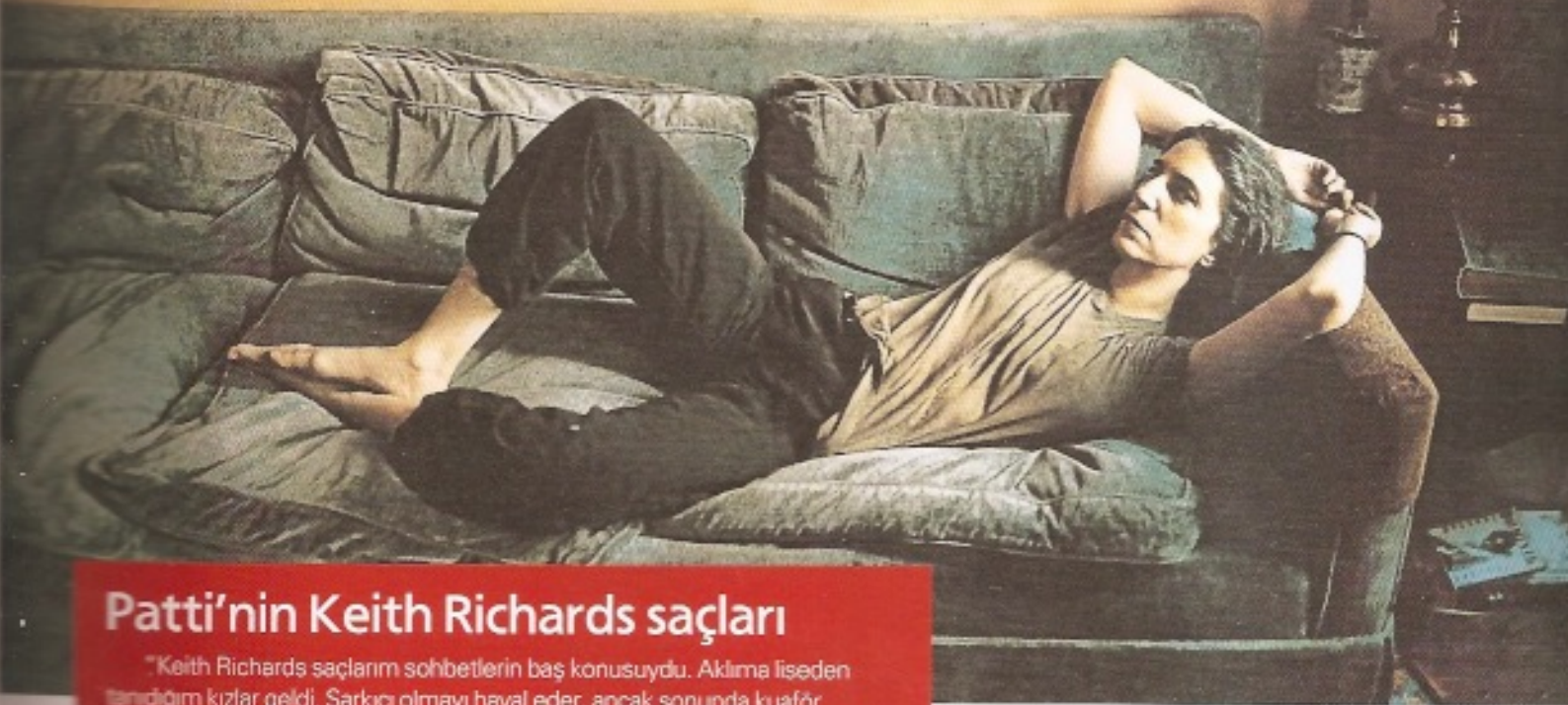
"Dada ve Sürrealizmle ilgili kitaplara baktık ve geceyi Michelangelo'nun kölelerine dalarak bitirdik. Düşüncelerimizi kelimelere dökmekten karşılıklı algılamış, güneş doğarken birbirimizin kollarında uyu-yakalmıştık. Uyandığımızda o çarpık gü-lümsemesiyle karşılaşınca, onun benim şövalyem olduğunu anladım" diyor Patti. Aslına bakarsanız Robert, Patti'nin tüm çocukluğu boyunca kurduğu hayali gerçekleştiremiyor, farkında olmadan. Annesi 16. yaş gününde Patti'ye bir kitap hediye ediyor: "The Fabulous Life of Diego Rivera". İşte bu kitap o hayali kurduruyor

Patti'ye. "Bir gün bir sanatçının sevgilisi olmakla övünecektim" diyor Patti "Çocuk Çocuk"ta: "Genç zihnim için bundan daha romantik bir şey yoktu. Kendimi Diego'nun Fridası olarak hayal ediyordum, hem ilham perisi hem de sanatçı."

İyi huylu, utangaç ama heyecanı ve heyecan yaratmayı seven biriydi Robert Mapplethorpe. Bir sanatçıydı ve bunu biliyordu Patti'nin aksine. Fakat tam olarak ne olduğunun farkına varamamıştı. Babasını, Katolik eğitimini, askeri seçenekleri ardından bırakmıştı, sadece sanata adanmış bir hayet tercih etti.

Robert ile Patti'nin ilk evlen: 160 Hall So-

BİR GÜN BİR GENÇ GİRDİ DÜKKANA VE ŞANS BU YA PATTI'NİN GÖZDESİ O İRAN KOLYESİNİ SATIN ALDI. PATTI NASIL OLDUYSA "SAKIN BENDEN BAŞKA BİR KIZA VERME ONU" DEYİVERDİ UTANARAK. GENÇ ADAM "VERMEM" DEDİ GÜLÜMSEYEREK. GERÇEKTEN ROBERT O İRAN KOLYESİNİ PATTI'YE HEDİYE ETTİ...

Patti'nin Keith Richards saçları

"Keith Richards saçlarını sohbetlerin baş konusuydu. Aklıma liseden tanıdığım kızlar geldi. Şarkıcı olmayı hayal eder, ancak sonunda kuaför olurlardı. Bense iki mesleği de tercih etmememe rağmen gelecek haftalar içinde birçok insanın saçını kesip La MaMa'da şarkı söylüyor olacaktım. Max's'te birisi bana androjen olup olmadığını sordu. Ben de ona bunun ne anlama geldiğini sordum. 'Bilirsin işte, Mick Jagger gibi.' İyi bir şey olmalıydı. Aynı anda hem çirkin hem de güzel olmak gibi bir şeydir, diye düşündüm."

bert San Fransisco'ya gitti. Başka erkeklerle yaşadığı deneyimlerden bahsederken bile beni sevdiğine dair teminatlar veriyordu. Onu yan yolda bıraktığımı hissediyordum."

Robert, San Fransisco'dan döndüğünde Terry adında biriyle tanıştı ve ilk erkek arkadaşlığı başladı. Fakat Terry ile olan ilişkisini Patti'yle yaşadıklarıyla karşılaştırıyor ve sık sık "Patti kimse bizim gördüğümüz gibi görmüyor" diyor. Kader onları yine bir araya getirdi bir zaman sonra. Genç zaten hiçbir zaman tam anlamıyla kopmamışlardı. Ve hiçbir zaman da kopamayacaklardı...

Chelsea Otel günleri

Patti kız kardeşiyle yaptığı Paris seyahatinin dönüşünde Robert'i pis, ucuz bir otel odasında hasta buldu. Ve onu alıp takibe atladı. Aklına gelen tek yer Chelsea Otel'di. Böylelikle çiftin Chelsea günleri başladı...

Chelsea Otel'de yaşamak onlar için büyük bir şans. Kendilerini anlayan, kendileri gibi olan insanlarla birlikteydiler. Oda-

nın parasını zar zor ödeseler de mutluydular. Yine birlikteydiler, yine sanatın peşinde koşuyorlardı.

Patti Smith, Chelsea Otel'i şu sözlerle anlatıyor: "Chelsea her biri bir evreni barındıran yüzlerce odasıyla Alacakaranlık Kuşağı'ndaki bir bebek evi gibiydi. Herkesin sunacak bir şeyleri vardı, fakat görünüşte kimsenin parası yoktu. En başarılı olanların bile kazandıkları ancak lükse kaçmış evsizler gibi yaşamalarına yetiyordu. Sık sık su basan bodrum katta Oscar Wilde'in sandıklarının çürüdüğüne dair dedikodular fırlanıyordu. Kendini şiire ve alkole veren Dylan Thomas, son saatlerini burada geçirmişti. Bob Dylan, 'Sad-Eyed Lady of the Lowlands' parçasını bizim katta bestelemiş; uyuşturucudan uçmuş haldeki Edie Sedgwick, kalın takma kirpiklerini mum ışığında yapıştırırken odasını ateşe vermişti."

Genelde Patti çalışıyordu. İşsiz olduğu zamanlarda ise bol bol sahaf dolaşıyordu. Gizli hazineleri keşfetmekte onun üstüne kimse yoktu. Mesela William Faulkner'in "Doktor Martino" sunun imzalı ilk baskısı-

nı bulmuştu bir keresinde. Ve tabii bunları gayet iyi bir paraya satıyordu. Robert'in en büyük isteği ise Andy Warhol'un çevresine girebilmektir. Dolayısıyla çift sık sık Max's'e gidiyordu, Warhol'un gürhuna girebilmek için.

Tiyatro sahnesindeki Patti

Patti hep Robert'a aslında fotoğraf çekmesi gerektiğini söylüyordu. Robert'sa, kitapçılardan topladığı erkek dergilerindeki resimleri, eline geçen her türlü malzemeyi kullanıyordu eserlerini yaparken. Oysa Patti doğru bir hüküm vermişti. Robert'ın anlatmak istedikleri için en iyi dil fotoğraftı. Karanlık oda sürecine tahammül edemeyecek kadar sabırsız biri olan Robert başlarda Patti'nin bu önerisini reddetse de bir süre sonra Chelsea Otel'deki komşuları Sandy Daley'in polaroid kamerasıyla tanıştı. Ve Daley'in kamerasıyla yaptı ilk çekimlerini. Tabii ki ilk modeli de Patti'ydü. "Benimle kendini rahat hissediyordu ve tekniğini geliştirmek için zamana ihtiyacı vardı. İlk erkek modeli ise kendisiydi. Kendine bakarak aslında ne görmek istediğini keşfediyordu."

Patti ise şiirler yazıyor, resimler yapıyordu. Birden başka fırsatlar da beliriverdi: Tiyatro. Jackie Curtis'in "Femme Fatale" ve Tony Ingrassia'nın "Island"ında oynadı. "Island" da esrarkeş rolündeydi. Uyuştur-

Robert, Patti'ye hep "Şarkı söylemelisin" derdi. Patti'nin cevabı ise "Şarkı söylemek istemiyorum. Ben şarkıcı değil şair olmak istiyorum" olurdu.

Çocuğu doğarken Guernica'yı düşünüyordu

"Doğum sancım dolunaya rastlamıştı. Beni arabayla Camden'daki hastaneye götürdüler. Evlilik dışı durumumdan dolayı hemşireler bana son derece zalim ve umursamaz davrandı; doğum sancularımın başladığını doktora haber vermeyip beni saatlerce masanın üzerinde bekletiler. Bana 'Drakula'nın kızı' diye isim takıp uzun siyah saçlarımı kesmekle tehdit ettiler. Doktor geldiğinde çok sinirlenmişti. Onlara ters doğum gerçekleştirdiğimi ve yalnız bırakılmamam gerektiğini söylerken bağırıldığını duyabiliyordum. (...) Çocuğum Guernica Bombardımanı'nın yıldönümünde doğmuştu. Tablo üzerine düşündüğümü anımsıyorum; ölü çocuğunu kucagında tutarak ağlayan anne... Kollarımın boş olmasına ve ağlamama rağmen benim çocuğum yaşayacaktı, sağlıklıydı ve ona iyi bakılacaktı. Buna tüm kalbimle güvendim ve inandım."

Robert'in, o utangaç Robert'in sosyal ortamlara gösterdiği uyum da Patti'yi şaşırtıyordu. Robert yavaş yavaş kendini buluyordu... Patti onu izliyordu... Robert, Warhol müdavimlerinin fotoğraflarını çekiyordu, yüksek sosyeteye girmeye başlamıştı. Patti ise tüm bunların yanı sıra bir de onun cinsel tercih değişimini göğüslemeye çalışıyordu. Her ne kadar birbirlerinden uzaklaştıklarını hissetseler de aslında bir kördüğümle bağlıydılar.

Şiir performansları

Patti, Jim Carrol ile birlikte olmaya başladı. Kimi zaman Robert ve Jim jüroluluk yapıyorlardı; Robert kira, Jim ise uyuşturucu parası için. Ardından Patti'nin hayatına Holy Modal Rounders grubunun davulcusu Slim Shadow girdi. Patti o sıralar rock dergilerine eleştiri yazıları yazıyordu ve Slim ile ilgili bir yazı yazmak istedi. Aralarında bir ilişki başladı. Patti'nin bilmediği bir şey vardı ki o da Slim'in aslında Broadway dışındaki en iyi oyun yazarı Sam Shepard olduğuydu.

Patti bir süre sonra şiirlerini performans olarak izleyiciye sunmaya başladı. Gitanyla Lenny Kaye eşlik ediyordu Patti'ye bu performanslarda. Aslında Patti farkında olmadan grubunun ilk temelleri atılıyordu. Bu arada şiir kitaplarını da yayımlamaya başladı.

Tüm bunların yanı sıra Robert'in kendini geliştirmesini izliyordu: "Bir sonraki Duc-

ruçu dünyasından çok ama çok uzaktaydı. Fakat rolünü o kadar gerçekçi bir şekilde sahneye taşıdı ki uyuşturucu bağımlısı olduğuna dair temelsiz izlenim iyice kuvvetlendi. Oyun oldukça başarılıydı hatta Andy Warhol her akşam gelmiş ve Tony Ingrassia'yla çalışmak istemişti. Tennessee Williams da oyunun seyircileri arasındaydı. Fakat Patti 'aklının bir köşesine aktör olmadığını yazmıştı'.

10 Robert, Patti'ye hep "Şarkı söylemelisin" derdi. Patti'nin cevabı ise "Şarkı söylemek istemiyorum. Ben şarkıcı değil şair olmak istiyorum" olurdu.

Ve bir süre sonra başka erkekler girdi hayatlarına... Robert bir erkekle birlikte olmuştu. Patti'nin şövalyesi! Öte yandan

Patti Smith ve eşi Fred Sonic Smith.

Patti Smith ve bir dönem ilişki yaşadığı Sam Shepard.

hamp olması umuduyla, kolaj ve enstalasyonlarında kullanması için onu kendi fotoğraflarını çekmeye teşvik ediyordum. (...) Marianne Faithful'dan genç dövme bir jigolo ya kadar, karmaşık sosyal yaşamı içinde tanıdığı ünlü ya da kötü şöhrete sahip kişileri fotoğraflayarak çalışmalarını dallandırmaya başladı. (...) Robert insanın karanlık yönlerine eğilip onları sanata dönüştürüyordu. Mazeretsiz çalışıyordu; eşcinselliğini zarafetle, erkeksi bir biçimde ve kıskanılacak bir asaletle kullanıyordu. Yapmacıklığa hiç kaçma-

dan ve dişil zarafeti kurban vermeden tamamen erkeksi bir varoluş yarattı. Devam eden cinsel evrimine dair bir duyuru ya da siyasi bir duruş peşinde değildi. Yeni bir şey, daha önce görülmemiş ve keşfedilmemiş bir şey sunuyordu. Robert erkek olmayı yükseltmenin, eşcinsellikle mistisizmi birleştirmenin yollarını arıyordu. Cocteau'nun bir Genet şiiri üzerine söylediği gibi, 'Onun müstehcenliği hiçbir zaman müstehcen değildir.'

PATTI KIZI JESSE İLE GİTTİ ROBERT'IN YANINA: "JESSE'Yİ KOLLARIMA ALDIM VE O DA GÜLÜMSEYEREK ROBERT'A DOĞRU UZANDI. 'PATTI' DEDİ DEKLANŞÖRE BASARKEN 'MÜKEMMEL BİR ŞEY BU'. BU BİZİM SON FOTOĞRAFIMIZDI."

Patti Smith ve grubu: Jay Dee Daugherty, Tony Shanahan ve Lenny Kaye (soldan sağa).

"Patti benden önce ünlü oldun"

Robert'ın tam da bu dönemde Sam Wagstaff ile tanışması hayatının dönüm noktası oldu. Sam ona hem aşkı hem zenginliği hem de dostluğu sundu.

Patti ise konserlerde grubunun öncesinde sahne almaya başladı yavaş yavaş; şiir ile rock'n roll'u birleştiriyordu. Robert hâlâ "Daha çok şarkı söylemelisin" diyordu. Patti'nin grubu da yavaş yavaş ve kendiliğinden oluşmaya başlıyordu: Önce Richard Sohl ardından Ivan Kral... Patti farkına varmadan ilk albümü "Horses"ı çıkarmıştı bile: Yıl 1975. Kapakta tabii ki Robert'ın çektiği Patti Smith fotoğrafı vardı. Patti yıllar sonra "Şimdi bu resme baktığımda asla kendimi görmüyorum. Bizi görüyorum" diyor.

1978 yazına gelindiğindeyse Patti, Robert'ın bir gün hit bir şarkısı olmasına dair hayalini gerçekleştirdi. Tam da Robert'ın istediği gibi bir şarkıydı "Because the Night". Ve şarkıyı ilk dinleyen kişi de zaten Robert'tı. Bruce Springsteen ile yaptığı bu çalışma her yerde çalınıyordu. Top 40 listesinde 13. sıraya çıkmıştı. Şarkının bu başarısının ardından Robert şunları söyledi Patti'ye: "Patti benden önce ünlü oldun."

1979 aylık yılıydı. Patti, Fred Sonic Smith ile evlendi ve New York'u terk etti.

Telefon üzerinden sürüyordu bağları. İkinci çocuğuna hamile olduğunu öğrendiğinde Robert'a da AIDS teşhisi konulduğunu öğrendi. Sam Wagstaff'ın AIDS'ten ölmesiyle Robert'ın, iyileşeceğine dair tüm ümidi sönmüştü. Patti sürekli Robert'ı ziyaret ediyordu. Hatta ikinci kızı Jesse ile gitti bir keresinde Robert'ın yanına: "Jesse'yi kollarıma aldım ve o da gülümseyerek Robert'a doğru uzandı. 'Patti' dedi deklanşöre basarken 'Mükemmel bir şey bu'. Bu bizim son fotoğrafımızdı."

Robert ölüyordu. Bir gece hastane odasını aradı Patti. Robert'ın nefes alışını dinledi; "Hâlâ yaşıyor" dedi kendi kendine: "Hâlâ yaşıyor". Robert öldüğünde Patti uyuyordu. 9 Mart 1989'da telefon çaldığında Patti o anın geldiğini biliyordu. Arayan Robert'ın erkek kardeşi Edward'tı. Söz verdiği gibi son kez Patti adına Robert'ı öpmüştü. Öylece kaldı Patti... Odanın içini dolduran Tosca'nın "Vissi d'arte" operasından şu sözler döküldü: "Ben aşk için yaşadım, ben sanat için yaşadım"... Patti gözlerini kapattı... Sonrası... Hüzün... ■

"Otoportre", 1983.
Copyright: Robert
Mapplethorpe Foundation'ın
izniyle kullanılmıştır.

Patti Smith'in hayatında önemli bir yere sahip olan, fotoğrafın dengelerini alt üst eden yenilikçi ismi Robert Mapplethorpe da tesadüf bu ya ilk sergisiyle nihayet Türkiye'de!

YASEMİN BAY

yasemin.bay@milyet.com.tr

Fotoğrafın 'arzulanan' ismi

"ONUN" misyonu cinselliği ortaya dökmek değil, cinselliğin bir yönünü sanat çerçevesinde, daha önce kimsenin yapmadığı bir şekilde belgelemektir. Robert'ı bir sanatçı olarak en çok heyecanlandıran, daha önce kimsenin yapmadığını ürettiği ürettiği diyor Patti Smith, Robert Mapplethorpe'un eserlerini tanımlarken, '80'li ve '90'lı yıllara fotoğraflarıyla damgasını vuran Mapplethorpe'un çalışmalarını gerçekten de o güne değin duyulmayan sözleri taşıyordu beraberinde. Yüksek dozda erotizm içeren fotoğraflarıyla politika, ekonomik sorunlar, değişimler, ırkçılığa dair de sert sözler söylüyordu.

'Yakıcı güzellikte'

Bugüne değin Türkiye'de fotoğraflarını görme şansına sahip olmadığımız Mapplethorpe'un 'yakıcı güzellikteki' işleri nihayet, Robert Mapplethorpe Foundation işbirliğiyle Galeri Nev'de olacak. "Desired" adlı serginin küratörlüğünü ise Paul McMillen üstleniyor. McMillen'in bulunduğu sergi başlığı Mapplethorpe'u tanımlamak için en uygun kelime aslında "Desired / Arzulanan"! O arzulandı, arzu edilmeyi istedi...

McMillen, bu sergiyi bir retrospektif olarak düşünmememiz gerektiğini söylüyor. Mapplethorpe'un fotoğraf dünyasının kapılarını aralayan, tadimlik bir sergi bu: "Küçük bir yemek ama doyurucu olacak. Biz burada onun sanatından bir örneklemeye

yapıyoruz; siyah beyaz serilerinden portreleri, çiçek fotoğrafları... Zaten artık piyasada da çok az Mapplethorpe fotoğrafı var. Sadece özel koleksiyonlarda görebilirsiniz ve çok kıymetliler. 300-500 bin dolardan falan satılır bazıları. Bu sergideki kimi fotoğraflarını da satışa sunacağız."

Çapraz ateşe tutuldu

1980'lerde özellikle eski Yunan heykellerinde görebileceğimiz heybetli erkek ve kadın nü'lerini, çiçek fotoğraflarını ve sanatçı portrelerini gerçekleştirdi. Farklı fotoğraf tekniklerinin de yaratıcısı olan Mapplethorpe'un polaroidleri ise çok ama çok önemli.

Müzmin aşkı Smith kadar şanslı değildi Mapplethorpe. Onun hak ettiği yere ulaşması çok daha zor oldu. Ama başardı! McMillen de "O fotoğraf dünyasının, fotoğraf sanatının içinde kendisi Mapplethorpe oldu. İnanılmaz bir çapraz ateşin altında tu-

SANATÇININ ÖLÜMÜNDEN SONRA CINCINNATI'DE AÇILAN SERGİSİ NEDENİYLE MERKEZİN MÜDÜRÜ DENNIS BARRIE'YE 'MÜSTEHCENLİĞE TEŞVİK ETME' SUÇUNDAN DAVA AÇILMIŞTI.

tu" sözleriyle sanatçının yaşadığı zorluklara dikkat çekiyor. Yaptığı ve döneminin kesinlikle çok ilerisinde olan fotoğrafları anlamak için çoğu zaman. Hatta ölümünden bir yıl sonra Cincinnati Modern Sanatlar Merkezi'nde açılan ve sado-mazo fotoğraflarının da yer aldığı sergisi nedeniyle merkezin müdürü Dennis Barrie'ye 'müstehcenliğe teşvik etme' suçundan dava açılmıştı. 1986'da AIDS teşhisi konulan sanatçı, ölümünden bir yıl önce 1988'de ilk önemli retrospektifini gerçekleştirebildi: Whitney Müzesi'nde...

McMillen, dünyayı tüm gerçekliğiyle yansıtabilmek için verdiği mücadelesinde yenilikçi söylemiyle dikkat çeken Mapplethorpe için şunları söylüyor: "O dönemde kimse onun gibi çalışmıyordu. Minimalist bir formatta çok ikonik işler yaptı. Estetiği çok derinleştirdi. İnatçı, saplantılıydı. Onun çalışmalarını otobiyografik aslında, kendi gerçekten o dünyanın içerisindeydi."

Günümüzde bile fotoğraf dünyasında güçlü sesiyle yerini koruyan, fotoğrafın 'arzulanan' ismi Mapplethorpe ile bugüne değin karşılaşmamış olanların kesinlikle kaçırmaması gereken bir sergi bu. Mapplethorpe hayranları içinse, onun dünyasının izlerini sürebilecekleri, unutulmayacak bir deneyim olacak kesin! ■

Galeri Nev / Bitiş tarihi: 12 Şubat
2011 / (0212) 252 15 25

Herkesin Patti Smith'i herkese

ERAY AYTIMUR
erayaytimur@gmail.com

Hangi hal ve gidişe hangi Patti Smith şarkısı uygun düşer diye düşündük ve sizin için 4 tane seçtik. Tabii neticede herkesin Patti Smith'i kendisinedir ama bunlar da 'olmazsa olmaz'lardır...

KENDİ kendini 'icat eden' bir duruş ve varoluş biçiminin adıdır Patti Smith. Yenik düşmediği öfkelerin köşe başında zıvanadan çıkmış coşkuları ile durur ve sadece hissettirmek değil düşündürmek için de uğraş verir. Yeryüzündeki an ve insan sayısı kadar çok esin kaynağı vardır ama canının yanması pahasına kendisini pişirir o... Dalgacı Mahmut gibidir bir yanıyla da. Her sabah gökyüzünü boyar, kimi zaman yırtılan denizleri diker. Fakat enerjisi nadasa bırakılmaz bir anarşist olmasından ötürü 'ne halt edeceğini' bilememe kuşkuları onun içine ve dışına asla çöreklenmez. Özetle herkesin Patti Smith'i kendisinedir mutlaka ancak herkesin Patti Smith'i de herkesedir. Aşağıdaki parçaları bu bilginin sağlamasını yapmanız dileğiyle sıraladık. Sahibinden ihtiyaçtan.

'Risk budur'cular için "Dancing Barefoot"

Bir Patti Smith & Ivan Kral ortak yapıtı. A1 olmayı ve çok kez coverlanmayı hak ediyor. U2 ve R.E.M. de var yorumlayanlar arasında. Patti Smith'ten sonra pek çekilmediklerini itiraf edeyim... "Dancing Barefoot" bir insana duyulan aşktan Tann aşkına uzanan gidişatı anlatıyor. Patti Smith'in MC5 gitaristi müteveffa eşi Fred Sonic Smith için yazdığı bu parçanın öznesi elbette ki bir kadın. En çok falan filan ruh haline uyar diyemem ama yaşam herkese hiç değilse bir kere böyle bir aşk yaşatsa hora geçer. Gerçi çıplak ayakla dans ederken zemine bağlı riskler her zamankinden çok yaralayıcı olabilir ama ne yapalım. Bazılarımız sınav kağıdına sadece şunu yazıp çıkmaktan yılmayacağız, 'Risk budur.'

Lekenin üstüne tuz dökmekle yetinmeyenler için "Without Chains"

Buna sadece bir savaş karşıtı parça demek acaba yeter mi? Yetmemeli. Çünkü insanların insanlıkla ödeştiremediği hesapları Patti Smith 'üstü kalsın' makamından veriyor... Murat Kurnaz 20 yaşında bir gençti. Dini sebeplerle Almanya'dan Pakistan'a gitti. 11 Eylül ertesinde Müslüman olduğu için tutuklandı. Gönderildiği Guantanamo'da beş yıl boyunca hapis yattı ama resmi bir suçlama yoktu hakkında. Şüpheli olmasından şüphelenildiği için uğradığı işkencenin ardından çeşitli hükümetlerin baskısıyla serbet bırakıldı.

Smith bu hikayeden çok etkilenerek yaptı bu şarkıyı. Murat Kurnaz'la aynı yaşta bir erkek çocuğun annesi olmasa empatisi bu kadar güçlü olur muydu? Mutlaka olurdu. Tepki vermek, tavır almak isteyen herkese lazım bu parça. "Without Chains"le yetinmeyen politikler direkt "Kana" dinleyerek devam edebilirler. Kana kentinin İsrail tarafından bombalanması ve çocukların uykularında hayatlarını kaybetmesi üzerine yazılmış bir parça.

'Halkçı Patti' seçmenleri için "People Have The Power"

"People Have The Power"ı Patti Smith'in eşi Fred Sonic Smith yazmış. Çok umutlu ve düş gören bir parça. Hatta neredeyse Patti Smith'in yolu sevgiden geçiyor. Fakat '60'larda gücünün farkında olup onu kullanan insanların şu anda bulunmadığı gerçeğiyle çelişiyor. Varsın olmasın. Sonuçta liderler ne kadar önemli olursa olsun değiştirip dönüştüren halkın iradesidir... Miş yani... Öyle diyor. Patti Smith'in yalancısıyız.

Gece, melek ve bizim 'iki' çocuk için "Because the Night"

Patron Bruce Springsteen'in kaleminden süzülüp Patti Smith'e malolmuş bu parça. külliyyatın en ünlüsü bile olabilir. "Aşk kılık değiştirmiş bir melek, tutku gibi... Yatağımızdayım, sabah olana kadar... Bu yüzden şimdi bana dokun, şimdi dokun bana, dokun bana" cümlelerinden sonra hâlâ tık yoksa, sizi Patti Smith dahi kurtaramaz yalnız, bu kadar da netim. ■